

Els experts en didàctica de la filosofia Michel Tozzi i Enzo Ruffaldi, en unes jornades a Girona

La Càtedra Ferrater Mora proposa per als dies 7 i 8 un debat entre ensenyants per debatre objectius i metodologies

EVA VÀZQUEZ / Girona

● Michel Tozzi i Enzo Ruffaldi, dos dels principals estudiosos europeus de didàctica de la filosofia, participaran en les jornades que entorn d'aquesta qüestió

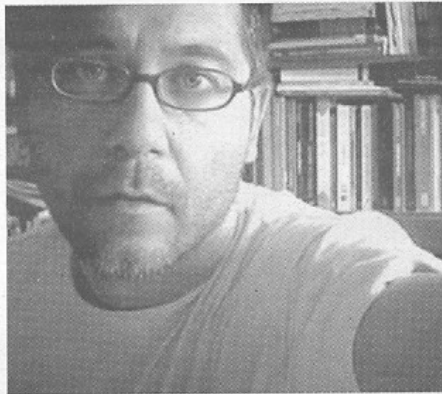
ha organitzat la Càtedra Ferrater Mora per divendres i dissabte que ve a l'edifici del Mercadal de Girona. L'ensenyament de la filosofia en l'educació primària i secundària, l'ús de les noves tecnologies

i en particular d'Internet en la docència, el recurs de les arts i el cinema en l'aprenentatge filosòfic o la transmissió del raonament lògic en edats primerenques seran debatuts en unes sessions plan-

tejades com una posada en comú d'opinions, materials i metodologies entre professionals i estudiosos d'una disciplina que ha obtingut un reconeixement específic fa menys de deu anys.

Donar als estudiants, des de l'escola primària, els instruments necessaris perquè «pensin per si mateixos», de la mateixa manera que se'ls proporcionen els fonaments per aprendre a llegir, escriure i comptar: aquest és l'objectiu que es proposen els ensenyants interessats en la didàctica de la filosofia i que investigadors i professors de reconegut prestigi en aquest camp analitzaran els pròxims dies 7 i 8 a Girona. Les Jornades sobre Didàctica de la Filosofia, coordinades per Carla Carreras i Irene de Puig, directora del Grup d'Innovació i Recerca per l'Ensenyament de la Filosofia (IREF), seran precedides, dijous vinent, per la conferència que Mi-

chel Tozzi, professor de la Universitat Paul Valéry de Montpeller i director del Centre d'Estudis i de Recerca de les Formes d'Educació i Ensenyament, oferirà al centre cultural La Mercè (19.30 h) sobre *El paper de la filosofia dins la ciutat: l'exemple del Cafe Philo*. Tozzi, director de la revista dels cafès Philo d'Internet, un mitjà que reivindica com a espai d'intercanvi de reflexions i recursos pedagògics, igual que Enzo Ruffaldi, l'altre reconegut especialista que serà a Girona, tractarà a les jornades de *Com didactitzar l'ensenyament de la filosofia dins l'ensenyament secundari* (divendres, 18.30 h). L'endemà, també al Mercadal, Enzo Ruffaldi,

Fèlix de Castro serà un dels ponents de les jornades. / EL PUNT.

membre de l'associació italiana Athenea, Fòrum per a la Filosofia, parlarà d'*Els instruments informàtics com*

a laboratori i com a escenari en la didàctica de la filosofia (dissabte, 10 h), en què desenvoluparà la idea del

«pensament hipertextual» que ha introduït la prolifertat d'informació d'Internet. Cada conferència anirà seguida d'un col·loqui amb els assistents.

Experiències didàctiques

El mateix dissabte, a partir de les 12 del migdia, altres experts en la didàctica de la filosofia exposaran les seves experiències en àmbits diversos. Manuela Gómez, membre de l'IREF, tractarà d'*Educació ambiental i diàleg filosòfic*, un tema abordat dins el projecte Ecodiàleg de al Comunitat Europea, que es proposa incentivar els alumnes de primària i de primer cicle d'ESO a completar el coneixement científic amb la reflexió ètica, social, lògica,

metafísica o estètica. Per la seva banda, Fèlix de Castro, interessat en les possibilitats educatives de les arts audiovisuals, parlarà de *Filosofia per aprendre a pensar*. A la tarda, Anna Baiges oferirà la ponència *Pensar amb lògica a l'ESO* i, tot seguit, Irene de Puig i Margalida Mas explicaran la seva experiència en el curs sobre *Cinema i ètica*, impartit a Palma de Mallorca i en què plantejaven la utilització de recursos cinematogràfics per estimular el debat de conceptes ètics. La brasilera Angélica Sátiro, coautora amb De Puig dels llibres *Jugar a pensar* i *Tot jugant amb contes*, tancarà la jornada amb la intervenció *Creativitat i educació*.

La filosofia, encara...

EDUARD VALLORY

En Josep M. Terricabras m'ha fet arribar els documents de les Jornades sobre Didàctica de la Filosofia que organitza la Càtedra Ferrater i Mora de la Universitat de Girona, a inicis de maig, per reflexionar sobre els mètodes d'ensenyar filosofia a la secundària. La iniciativa és excel·lent, perquè massa sovint al nostre ensenyament la filosofia acaba esdevenint un passeig sense sentit per la història dels pensadors, memoritzant noms, títols i dates, en lloc de reviuir el procés intel·lectual de què van ser

protagonistes.

Més enllà de l'ensenyament secundari, però, seria positiu que també els estudis universitaris de filosofia al nostre país reflexionessin sobre quina està sent la seva funció. El debat encara obert sobre les modificacions de cicles universitaris, conseqüència del procés de convergència europea, és una molt bona ocasió. I més si el nou govern espanyol oblida l'obsessió que tenia l'anterior tant de controlar tots els continguts com de mantenir el model de quatre anys per al títol de graduat,

un més que a la majoria de països europeus.

Els estudis universitaris de filosofia haurien de sortir de l'atzucac permanent que els arracona en la seva utilitat social, que no és més que la convicció implícita que els estudis de filosofia serveixen essencialment per formar professors de secundària. I això és un gran error. Primerament, per una qüestió estrictament numèrica: el sistema educatiu no pot absorbir tots els graduats en filosofia que generen les

▶▶▶

▶▶▶

universitats catalanes. Però, a més, és un error, perquè condueix a la frustració les persones que estudien filosofia i que no hi veuen cap altra sortida que la docència.

¿De què ha de servir, doncs, estudiar filosofia a la universitat? Si l'objectiu fos formar professorat, òbviament hauria de servir per familiaritzar els estudiants amb les futures matèries que hauran d'impartir. Ara bé, ¿i si l'objectiu no fos aquest? ¿I si concloguéssim que la formació de docents és només una petita part de la seva funció?

Aleshores, potser descobriríem una utilitat desconeguda dels estudis universitaris de filosofia. En una societat on el mercat de treball cada cop més demana persones polivalents, amb capacitat d'adaptar-se, d'aprendre, de gestionar la complexitat, de clarificar objectius i de pensar a llarg termini, la

formació filosòfica i en humanitats pot ser força útil. El món anglosaxó n'és un bon exemple: graduats en filosofia i humanitats hi són contractats per a gestió i estratègia en bancs, empreses i administracions.

A casa nostra, els estudis universitaris de quatre anys són en molts casos condemnats per a persones joves que hi han anat a parar sense pensar-s'ho gaire, joves que amb sort en acabar treballaran d'una altra cosa que no sigui ni dret, ni biologia, ni història, si no és que ho deixen pel camí. Davant de la prou coneguda evidència, ¿per què costa tant que les universitats s'atreveixin a fer front a aquesta realitat i aprofitin el procés europeu per fer cicles de tres anys més generalistes, que ensenyin la gent a pensar, a expressar-se, a aprendre a aprendre?

Uns estudis de filosofia de tres anys, més interdisciplinaris, radicalment

reenfocats en els seus objectius, fins i tot que superin el mur de *lletres i ciències*, serien una excel·lent eina per a futurs professionals de camps ben diversos. Uns estudis en què les lliçons pretesament magistrals deixessin pas a la lectura directa dels textos, en què s'ensenyés a pensar més que no pas a escoltar.

En aquest model, un cop graduats, els qui vulguessin formació especialitzada la trobarien al cicle de postgrau, i els qui optessin per la formació acadèmica tindrien els estudis de doctorat. De fet, el país necessita persones amb la base que uns bons estudis de filosofia podrien aportar, igual que necessita bons docents de filosofia a les escoles, i necessita també bons acadèmics. Però, quan es pretén fer tot d'una, el resultat acostuma a ser que tot queda a mitges.

• EVALLORY@UCHICAGO.EDU

► **Michel Tozzi i els cafès Philo.** El reconegut pedagog Michel Tozzi, director del Centre d'Estudis i Recerca sobre les Formes d'Educació i Ensenyament de la Universitat de Montpeller, va parlar ahir a La Mercè dels cafès Philo, un model anglosaxó que promou el diàleg raonat. Tozzi també serà aquesta tarda al Mercadal, en la primera sessió de les Jornades sobre Didàctica de la Filosofia. / E. PICAS

**ARTICLE PUBLICAT A LA WEB DEL COL·LEGI OFICIAL DE DOCTORS I
LLICENCIATS EN FILOSOFIA I LLETRES I EN CIÈNCIES DE CATALUNYA
OCTUBRE 2004**

**Un desafiament democràtic
(crònica d'unes Jornades de Didàctica de la Filosofia)**

Jordi Beltran del Rey

La càtedra Ferrater Mora de l'infatigable Josep Maria Terricabras emparà unes Jornades de Didàctica de la Filosofia a Girona el 7 i 8 de maig. Hi havia certa gosadia en el títol tant per la novetat, atesa la migrada producció en aquesta especialitat, com pel poc prestigi que acostuma a tenir la didàctica en certs ambients filosòfics. No sembla *vestir* gaire assistir o participar en trobades de, o ser especialista en didàctica de la filosofia. Tanmateix, les organitzadores i assistents compartiren una concepció no elitista tant de l'ensenyament com de la filosofia que concep l'ensenyament de la filosofia a les generacions joves com una tasca per a la qual saber molta filosofia –i saber-la molt bé– és condició necessària, però no suficient. La filosofia no s'ensenyava per ella mateixa, sinó que cal saber-la ensenyar i hi ha eines perquè el nostre alumnat la pugui aprendre.

Els ponents, tots i totes professors de secundària, també foren un bon exemple d'això, tant els estrangers com els d'aquí. La constatació inicial va ser que, almenys al sud d'Europa, encara que tenim uns programes diferents (temàtic a França, històric a Itàlia, mixt aquí), les realitats i problemàtiques socials i escolars són molt semblants (allargament relativament recent de l'ensenyament obligatori, el *postobligatori* molt estès amb la meitat de la població jove a l'escola fins als 20 anys). Malgrat la diversitat de programes, venim d'un mateix model didàctic implícit, que és igualment insatisfactori: el professorat explica i aquest alumnat obligat i postobligat escolta... o no. Davant d'això, Michel Tozzi desplegarà un devessall d'idees per tal de treballar el que ell anomena les tres capacitats filosòfiques de base: problematitzar, conceptualitzar, argumentar: Intercanvi de textos redactats per alumnes, experiments mentals com "Imagina un món on no fos possible mentir", treball amb preconceptes que comença amb "dibuixa un filòsof", treball amb textos que en demani no un resum, sinó formular la pregunta a què vol respondre el text. Les capacitats filosòfiques que hem d'ensenyar serveixen l'objectiu d'aprendre a pensar per un mateix, que és, segons Tozzi, un desafiament democràtic per a la popularització la filosofia, tant a l'escola com fora (Tozzi també és impulsor de l'ensenyament informal de la filosofia per a adults en els *café-philo*). Això no vol dir banalitzar els continguts filosòfics, sinó desenvolupar una cultura de la pregunta.

Per la seva banda, Enzo Ruffaldi des d'una extensa pràctica en l'ús de la informàtica per a l'ensenyament de la filosofia, explicà per exemple com es pot traslladar la classe a l'espai virtual amb lectures guiades. "Què li escriuries a Epicur en resposta a la seva lletra a Meneceu?" seria la darrera activitat proposada en una lectura guiada d'aquesta obra clàssica. També enaltí el valor de l'escriptura hipertextual en les matèries de filosofia. L'estructura reticular, multidimensional i multimedial de l'hipertext permet treballar els aspectes de planificació, d'estructura lògica, d'organització de la recerca, de treball cooperatiu sensible als punts de vista de l'altre, i adaptar-los a cada alumne. L'exposició a la web dels hipertextos creats per alumnes ajuda a avaluar i realimentar totes aquestes capacitats.

La presentació del CD *Ecodiálogo* que ens va fer una de les seves autores, Manuela Gómez, palesà que tant les habilitats necessàries per filosofar com les preocupacions de l'ètica ambiental es poden treballar des de l'ensenyament primari d'una manera rigorosa i imaginativa. Conté propostes de treball a l'aula a partir de concebre el grup com una comunitat de recerca.

Si se'ns permet l'efusió, tot és excel·lent en *Ecodiàlogo*: el rigor conceptual, la fàcil gestió de les pàgines, el gust en la tria iconogràfica i musical –que no només compleix una funció decorativa–, la solidesa de la base didàctica.

Les mostres d'experiències didàctiques van començar amb la d'Irene de Puig, sobre cinema i filosofia, a partir d'una tria de pel·lícules clàssiques fàcilment trobables. Proposa l'autora tractar el cinema com a text, és a dir, com una cosa de la qual es pot extreure un fragment, tornar enrere per recapitular, cercar una mirada, subratllar. Anna Baiges ens va plantejar com les dificultats d'un grup poden transformar-se en oportunitats d'aprenentatge tot explicant-nos un curs del variable *Pensar amb lògica a segon d'ESO*, que actua com a reforç de matemàtiques i llengua. Fèlix de Castro partí de la idea que el pensament reflexiu i el diàleg es veuen facilitats quan es planteja concretar una constel·lació d'idees en un objecte o instal·lació. Pensar-crear: el dinamitzador del diàleg filosòfic és treballar amb imatges, amb les mans, seguint el vell "l'home pensa perquè té mans". L'exposició de *Drets humans agafats amb pinces, Desconstruir el Gernika, Virtuts virtuals* són mostres d'aquesta orientació.

Les organitzadores van reservar la darrera sessió per a una intervenció vitamínica i reconstituent. La professora Angélica Sàtiro donà una lliçó pràctica de la seva concepció de l'educació com a aprenentatge de pensar millor. Pensar millor és una activitat complexa que abasta el pensar crític, el pensar creatiu, i el pensar moralment cuidadós. Per això argumentà a favor de desenvolupar el pensament creatiu al mateix temps que el de resolució de problemes.

Quan es proposa el repte democràtic de popularitzar la filosofia no es vol dir escriure llibres amb títols més o menys enginyosos per figurar als prestatges d'autoajuda de les llibreries. Es tracta d'ajudar de veritat les generacions joves a *pensar per si mateixes* (Tozzi). I si, com diu Sàtiro, educar és enviar cartes d'esperança, de compromís amb el futur, aquesta tasca és massa important i delicada per no mediar-la amb la didàctica. D'aquí la importància d'aquestes (primeres?) jornades.

1. Doctor en didàctica de la filosofia. www.philotozzi.com. Autor de *Penser par soi même. Chronique sociale*, Lyon, 2002. Redactor en cap de la revista on line Diotime l'Agora: www.ac.montpellier.fr/ressources/agora..
2. Responsable del "Servicio web italiano per la filosofia" de la secundària superior www.swif.uniba.it. Autor d'*Insegnare filosofia*. Nuova Itàlia Editrice, Firenze 1999. Coautor de L'officina del pensiero. LED edizioni, Milano 2004 (2 vols, inclou un CDROM). Col·laborador d'Atena www.filosofiamo.com, on manté un diccionari de didàctica de la filosofia.
3. *Ecodiàlogo. Educació ambiental i diàleg filosòfic*. Coordinat per Irene de Puig i Manuela Gómez. Pot trobar-se mitjançant www.grupiref.org.
4. Aquesta proposta s'afegeix les més tradicionals del Grup Embolic o, d'altra banda, de J.A Rivera: *Qué le diria Sócrates a Woody Allen* o, en fi, a les de la col·lecció de l'editorial Editex. Podeu trobar les fitxes de treball de cada pel·lícula a la web de l'IREF www.grupiref.org.
5. Vegeu "Aristòtil Mas a Secundària", Guix número 303, març 2004. Es un número dedicat íntegrament a "Ensenyar a pensar".
6. Vegeu l'experiència "Crear i pensar" a www.xtec.es/experiencies. També "Què queda d'una educació reflexiva deu anys més tard?" Guix número 303, març 2004.
7. Autora del manual de filosofia *Pensando mellor*. Especialista en formació del professorat. Editora de la revista on line *Crear mundos* www.personal.telefonica.terra.es/web/crearmundos.

